

‘Is this a shark?’

‘Néééé!’

Engels wordt steeds belangrijker en dus kun je er niet vroeg genoeg mee beginnen. Liefst vanaf groep 1. ‘Onzin,’ zeggen tegenstanders. Want een elfjarige leert in drie maanden waar een kleuter twee jaar over doet. En zo sluit het ene kind de basisschool af met de verplichte 80 uur Engels terwijl het andere 800 uur als bagage meeneemt. Wat zijn de voor- en nadelen?

tekst: Brigit Kooijman

‘How many girls are there today? Who can count the girls for me?’ Engelse les in groep 2/3 van openbare basisschool Atalanta in Heerhugowaard. Juf Sylvia Livingstone wijst Lisa aan. ‘Can you count the girls for me?’ Lisa telt, one, two, three... foutloos tot twaalf. Daarna gaat het over de Olympische Spelen, Sylvia houdt plaatjes omhoog van sporten en vraagt de leerlingen wat ze zien. Ze antwoorden steevast in het Nederlands. Sylvia spreekt consequent Engels, langzaam en duidelijk en met veel ondersteunende gebaren. De kinderen lijken alles te begrijpen. ‘Row, row row your boat,’ wordt er gezongen. Er komt een prentenboek tevoorschijn: A Shark in the Park. ‘Is this a shark?’ wijst Sylvia. ‘Neeee!’ roepen de kinderen.

Op Atalanta krijgen alle leerlingen vanaf groep 1 een half uur per dag Engelse les van een van de twee native speakers die in dienst zijn. De school, die in 2005 begon met zeventien kinderen en er nu 230 heeft, staat middenin de gloednieuwe vinexwijk ‘Stad van de Zon’, grenzend aan Alkmaar. In het katholieke Heerhugowaard moest de nieuwe openbare school zichzelf uit concurrentieoverwegingen een onderscheidend profiel aanmeten, vertelt directrice Petra Bunte. En dat werd tweetalig onderwijs.

Wat op Atalanta gebeurt, sluit aan bij het advies van de Onderwijsraad van afgelopen juni, *Vreemde talen in het onderwijs*. Laat basisscholen eerder beginnen met Engels, zegt het belangrijkste adviesorgaan van de regering. Scholen kunnen kiezen of ze in groep 1 of in groep 5 beginnen, met bijbehorend vastgesteld eindniveau. Nu is Engels pas verplicht vanaf groep 7. Te laat, stelt de Onderwijsraad, want Nederland spreekt zijn vreemde talen helemaal niet zo goed als gedacht, en economisch gezien neemt de vraag naar taalbeheersing juist toe.

Dwaas idee

Het hoeft niet te verbazen dat er binnen en buiten het onderwijs veel tegenstanders zijn van meer (en eerder) Engels op de basisschool. Het niveau van rekenen en (Nederlandse) taal moet immers hoognodig worden opgekrikt, en zoals staatssecretaris Dijkema het zegt: ‘Je kunt niet alles prioriteit verklaren’. De Tweede Kamer reageerde evenmin enthousiast op het advies, met uitzondering van de VVD. De Algemene Onderwijsbond wil er niet van weten, want het Engels zou ten koste gaan van de andere vakken. En, zo vragen de critici zich af, waar moeten de

leerkrachten vandaan gehaald worden die in staat zijn om kinderen die taal bij te brengen? Op de meeste pabo's is Engels geschrappt.

“Een kinderhoofd is geen hol vat. Jong geleerd, oud gedaan geldt alleen als het kind eraan toe is”

Ontwikkelingspsycholoog Ewald Vervaeke noemt het in opiniestukken een dwaas idee om kleuters al Engels te geven. Kleuters zijn weliswaar ideale taalleerders, zegt hij, maar ze pikken de taal alleen spelenderwijs op als de betreffende taal ook in hun omgeving wordt gesproken. Met een paar uurtjes per week ‘onderdompeling’ op school schiet je niets op volgens hem. En aan het schoolse leren van grammatica en woordjes stampen zijn kinderen in de kleuterleeftijd neurologisch en psychologisch nog niet toe. Bovendien: ‘Vanaf hun elfde steken ze in drie maanden op waar ze als kleuter twee jaar over doen.’ Vervaeke verwijt de Onderwijsraad en de rest van het onderwijsestablishment het kinderhoofd te zien als een hol vat, waar je op elk moment om het even wat in kunt stoppen. ‘Een kinderhoofd is geen hol vat, maar het bevat een brein dat zich neurologisch en psychologisch ontwikkelt. Het gezegde ‘jong geleerd, oud gedaan’ geldt alleen als het kind ergens aan toe is.’

Spelenderwijs leren

‘Vroeg beginnen met een taal leren kan best,’ meent Jan Hulstijn, hoogleraar Tweedetaalverwerving aan de Universiteit van Amsterdam. ‘Alleen, dat het kán betekent nog niet dat het ook móet. Met elf of twaalf jaar beginnen kan ook. Het spelenderwijs, onbewust leren van een taal gaat door tot ongeveer je vijftiende. Van mij mag op de middelbare scholen het vreemdetalenonderwijs heel wat speelser.’ Hulstijn is het met Ewald Vervaeke eens dat je échte tweetaligheid alleen bereikt met een tweetalige omgeving. Wat is dan de winst als kinderen eerder dan nu Engels krijgen? ‘Er is veel dat je jonge kinderen nog niet kunt aandoen, met ingewikkelde computerprogramma's leren werken bijvoorbeeld, maar een vreemde taal verwerven is goed mogelijk. En omdat we nu eenmaal veel moeten leren in het leven, kun je er als ouder voor kiezen om je kind naar een school te sturen waar ze al vroeg met Engels beginnen. Maar ik zou er geen voorstander van zijn als het verplicht werd. Vrijheid, blijheid.’

Wat vindt Petra Bunte, directrice van de Atalanta-school, van de kritiek dat met al dat Engels rekenen en taal in het gedrang kunnen komen? ‘Dat is bij ons zeker niet het geval. Elke school mag twintig procent van de lestijd naar keuze besteden. Wij vullen die grotendeels met Engels. Bovendien zijn er overlappingen met andere vakken: in de onderbouw valt Engels soms samen met de gymles, of met knutselen.’

Aantal uren varieert

Atalanta is een van de weinige basisscholen waar al vanaf groep 1 dagelijks Engels wordt gegeven. ‘Een lesmethode bestaat niet, het was *trial and error* in het begin,’ vertelt Bunte. ‘Zo zijn we begonnen met een uur per dag, maar dat bleek al snel veel te veel. De kinderen konden zich zo lang niet concentreren.’

In Nederland besteden 139 basisscholen meer tijd aan Engels dan het verplichte uur per week in groep 7 en 8. Sommige scholen beginnen al in groep 1, andere in groep 3, of in groep 6. De wekelijkse lestijd varieert van twintig minuten tot vijf uur. Een flink aantal scholen staan in min of meer welvarende, 'witte' buurten, maar de Bijlmerdrie in Amsterdam Zuidoost bijvoorbeeld, is een zwarte school, net als een deel van de Rotterdamse scholen die meedoen met het Early Bird-project ('meer, vroeger en beter Engels op de basisschool'). Ook Atalanta in Heerhugowaard trekt zeker niet alleen elitepubliek. Gewone, nuchtere Noord-Hollanders zijn het vooral, de ouders die 's ochtends hun kinderen komen brengen. En flink wat allochtonen. 'Wij hebben twintig nationaliteiten,' vertelt Petra Bunte. 'Daar zijn ook kinderen met een taalachterstand in het Nederlands bij. Het is gebleken dat die derde taal erbij geen problemen geeft.'

“Het gaat erom dat ze plezier krijgen in de taal”

De Nicolaas Maesschool in het welgestelde Amsterdam-Zuid biedt, anders dan je misschien zou verwachten met zoveel veeleisende, hoogopgeleide ouders, geen extra lessen Engels aan. Volgens directeur Wouter Klok komen de basisscholieren van nu al genoeg met Engels in aanraking door computer, muziek en televisie. 'De onderwijstijd is krap, dan moet je afwegingen maken. Wij kiezen ervoor om extra aan kunstzinnige, beeldende en maatschappelijke vorming te doen. In groep zeven starten met Engels zoals de wet vereist, lijkt mij ruim op tijd. Ook omdat ze op de middelbare school toch weer opnieuw moeten beginnen.' Dat laatste is inderdaad een probleem van basisscholen die leerlingen afleveren met een meer dan gemiddelde kennis van het Engels. 'Hun voorsprong verwatert snel,' vertelt Petra Bunte. 'We zijn hierover met de middelbare scholen in de omgeving in gesprek.'

Het blijft een moeilijk vak

Tonneke Reeuwijk is docent Engels en coördinator van het tweetalige vwo op het Mendelcollege in Haarlem. Ze zou het erg toejuichen als meer basisscholen serieus werk gingen maken van Engels. 'Het wordt steeds belangrijker om die taal goed te leren, zelfs in landen als Frankrijk en Italië wordt het Engels steeds gangbaarder als tweede taal. Het aantal volledig Engelstalige studies aan de Nederlandse universiteiten is de afgelopen vijf jaar verviervoudigd. En als je vroeger begint met Engels, behaal je uiteindelijk een hoger niveau. Leerlingen mogen dan veel Engels om zich heen horen, het blijft vaak een moeilijk vak voor ze, vooral de werkwoordstijden en de woordvolgorde zijn lastig. Maar, zegt Reeuwijk, als het basisonderwijs meer aandacht aan Engels gaat besteden, moeten leerkrachten wél goed worden opgeleid. 'Nu hangt het niveau van de lessen af van de individuele leerkracht, of die het leuk vindt en in staat is om Engels te geven. Sommige zijn erg onzeker over hun eigen Engels, en geven liever een extra geschiedenisles.'

Hoe goed is je Engels eigenlijk aan het eind van groep 8, als je vanaf groep 1 dagelijks een half uur les hebt gehad? 'We zijn pas in 2005 begonnen. Dus hoeveel de kinderen in acht jaar opsteken, weten we niet voor we de hele cyclus hebben volgemaakt,' zegt Petra Bunte. Docente Engels Sylvia Livingstone merkt op dat het erg van de individuele leerling afhangt, hoe snel het gaat. 'Het ene kind is taalgevoeliger dan het andere. In de jongste groep zitten kinderen die een hele zin van mij vlekkeloos nazeggen. Op klank, dacht ik eerst. Maar ze bleken het nog te snappen ook. Vanaf groep vijf, zes praten de leerlingen niet meer in het Nederlands terug als ik

ze aanspreek in het Engels. Ze moeten dan ook wat over zichzelf kunnen vertellen, en ze beginnen met schrijven.’

“Sommige leraren zijn onzeker over hun eigen Engels”

Op Atalanta doen de leerlingen in groep acht examen, ieder op hun eigen niveau. Vorig jaar haalden een aantal kinderen een niveau dat vergelijkbaar is met dat van een havo/vwo-leerling aan het einde van de brugklas. Sylvia Livingstone: ‘Maar het gaat niet om een zo hoog mogelijk *level* voor ieder kind. Het gaat erom dat ze plezier krijgen in de taal, en dat ze leren communiceren in het Engels. Soms komt er op het schoolplein een groepje kinderen bij me staan dat spontaan tegen me begint te kletsen in het Engels. Daar doen we het voor.’

Mee informatie

- www.talenopdebasisschool.nl biedt een overzicht van basisscholen die vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) aanbieden.
- www.europeesplatform.nl zet zich in voor internationalisering van het Nederlandse onderwijs.
- www.netwerktto.europeesplatform.nl richt zich op tweetaligheid in het middelbaar onderwijs.
- www.jmouders.nl/opvoeden geeft extra informatie over tweetalig opgroeien in het algemeen.